

Wpływ ogłoszenia upadłości konsumentkiej na toczące się postępowanie sądowe – stan prawny po nowelizacji

Paweł Wrzaszcz

Doktor nauk prawnych, adiunkt
w Katedrze Postępowania Cywilnego
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Jana Pawła II, referendarz sądowy,
ekspert Rady Europy.

✉ pawel.wrzaszcz@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0002-2062-9004>

The Impact of a Declaration of Consumer Bankruptcy on Pending Court Proceedings – Legal Status After the Amendment

The author discusses the impact of bankruptcy proceedings on pending court proceedings, pointing out that despite the fact that many legal changes have been undertaken in this regard, there is still no regulation that would not create problems in practice. He considers the new, i.e. 2020 model of consumer bankruptcy that affects the pending proceedings. He worries on a “duplication” of enforcement titles, i.e. a court ruling in the form of a judgment, or an extract from the list of claims in bankruptcy approved by the judge – commissioner. In his opinion the legislator does not support the courts with an effective tool, which should be an electronic bankruptcy register, and would provide courts with access to quick information on whether bankruptcy proceedings are pending in order to guarantee the smooth course of court proceedings.

Słowa kluczowe: upadłość konsumentka, zawieszenie postępowania, tytuł egzekucyjny, postępowanie sądowe, umorzenie, lista wierzytelności

Key words: consumer bankruptcy, suspension of proceedings, enforcement title, court proceedings, redemption, list of claims

[https://doi.org/10.32082/fp.3\(71\).2022.503](https://doi.org/10.32082/fp.3(71).2022.503)

1. Wprowadzenie

Zagadnienie wpływu postępowania upadłościowego na toczące się postępowania sądowe jest zagadnieniem nadal dość spornym i problematycznym. Pomimo tego, że w tym zakresie podejmo-

wano wiele nowelizacji przepisów prawa, to nadal nie doczekano się takiej regulacji prawnej, która nie budziłaby wątpliwości w praktyce. Sądy nadal w tym zakresie mają problemy ze stosowaniem przepisów prawa.

Wydaje się, że cel jest jeden, a mianowicie nie doprowadzić do „zdublowania” tytułów egzekucyjnych, tj. orzeczenia sądu w postaci wyroku, czy też wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego – komisarza listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Choć istnieje koncepcja, że prawomocnie zatwierdzona lista wierzytelności nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej¹. W jednym z ostatnich orzeczeń Sąd Najwyższy

wskazał, że cel jest jeden, a mianowicie nie doprowadzić do „zdublowania” tytułów egzekucyjnych, tj. orzeczenia sądu w postaci wyroku, czy też wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego – komisarza listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Choć istnieje koncepcja, że prawomocnie zatwierdzona lista wierzytelności nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej¹. W jednym z ostatnich orzeczeń Sąd Najwyższy

Cel jest jeden: nie doprowadzić do „zdublowania” tytułów egzekucyjnych, tj. orzeczenia sądu w postaci wyroku, czy też wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego – komisarza listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

wskazał, że prowadzone postępowanie sądowe podlega umorzeniu w sytuacji, gdy powstał tytuł egzekucyjny w postępowaniu upadłościowym². Stanowisko Sądu Najwyższego nie przesądziło jednak tej kwestii³. Tytuł egzekucyjny w postępowaniu upadłościowym powstaje bowiem dopiero po jego zakończeniu⁴.

Ustawodawca nie wspiera sądów wciąż skutecznym narzędziem, jakim winien być elektroniczny rejestr upadłości, który od wielu lat jest w przygoto-

waniu, a który stanowiłby dostęp sądów do szybkiej informacji odnośnie tego, czy toczy się postępowanie upadłościowe. Sądy wciąż posiłkują się dostępem do Krajowego Rejestru Sądowego lub Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej, gdzie informacja o ogłoszeniu upadłości podmiotu jest zamieszczana często zbyt późno. Przyczynia się to do istotnych „usterek” procesowych.

2. Wpływ postępowania upadłościowego na toczące się postępowanie sądowe – upadłość przedsiębiorcy

Zagadnieniem jednak bardziej problematycznym jest ostatnia nowelizacja przepisów prawa upadłościowego w zakresie tzw. „upadłości konsumenckiej”⁵. Tutaj ustawodawca nieco namieszał. Pojawia się pytanie czy zasadnie.

Przystępując do analizy przepisów prawa w zakresie prezentowanej problematyki w pierwszej kolejności wypada przyjrzeć się przepisom prawa upadłościowego. One bowiem stanowią bazę i podstawę tego, jaka jest ogólna dyrektywa w kontekście prowadzonego postępowania sądowego w sytuacji, gdy została ogłoszona upadłość strony.

Stosownie bowiem do treści art. 144 ustawy Prawo upadłościowe (dalej „p.u.”) po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą

1 Por. P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damruegydooboobqalrvqg4tsmzxge3q> (dostęp 15.12.2020).

2 Podobnie A. Machowska, *Pozew w postępowaniu cywilnym po ogłoszeniu upadłości pozwanego*, „Monitor Prawniczy” 2017, nr 20; P. Janda, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 390.

3 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2019 r., III CZP 55/18, <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia/iii%20czp%2055-18.pdf> (dostęp 10.12.2020).

4 Szerzej P. Wrzaszcz, *Lista wierzytelności a umorzenie postępowania sądowego. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. akt III CZP 55/18*, „Studia Prawnicze KUL” 2019, nr 2 (78), s. 330–337.

5 Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw: Dz. U. z 2019 r., poz. 1802.

być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu⁶. Syndyk prowadzi je na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym⁷. Ogólna norma prawna wynikająca z treści powołanego przepisu ustawy nakazuje nam uznać, że nie mogą toczyć się postępowania sądowe z udziałem upadłego w sytuacji, gdy postępowanie to dotyczy wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości⁸. W miejsce upadłego wstępuje bowiem syndyk.

Przed wszystkim mógł złożyć pozew do sądu jako powód, gdy postanowienie o ogłoszeniu upadłości pozwanego zostało już przez sąd upadłościowy wydane. Wówczas należy przyjąć, że w tym zakresie właściwym do prowadzenia postępowania o tę wierzytelność jest sędzia – komisarza w ramach postępowania upadłościowego. Sądy zasadnie więc przekazują taki pozew sędziemu – komisarzowi, uznając się za niewłaściwymi do procedowania w tym zakresie. Choć

Zagadnieniem problematycznym jest ostatnia nowelizacja przepisów prawa upadłościowego w zakresie tzw. „upadłości konsumenckiej” . Tutaj ustawodawca nieco namieszał. Pojawia się więc pytanie: czy zasadnie.

Niemniej jednak należy odróżnić co do zasady dwie sytuacje procesowe. Oczywiście z punktu widzenia praktyki sądowej najbardziej interesuje nas sytuacja, w której to upadły jest pozwanym. Wierzyciel upadłego inicjując postępowanie przed sądem, a nie mając świadomości tego, że toczy się już w stosunku do jego dłużnika postępowanie upadłościowe, bądź nie chcąc dostrzegać tego faktu, może znaleźć się w dwojakiej sytuacji.

nie jest to stanowisko jednoznaczne⁹. Funkcjonowała przez jakiś czas koncepcja, że w tak zaistniałym stanie faktycznym mamy do czynienia z tymczasową niedopuszczalnością drogi sądowej i stosownie do treści art. 199 Kodeksu postępowania cywilnego¹⁰ (dalej „k.p.c.”) pozew ten powinien podlegać odrzuceniu¹¹. Sytuacja taka w szczególności ma miejsce, gdy powód „upiera się” w prowadzeniu procesu wobec upadłego, pomimo ogłoszenia jego upadłości¹². Wydaje się jednak, że należy zgodnie przyjąć, że ocena zaistniałego stanu faktycznego przez pryzmat art. 1 i 2 k.p.c., który to

6 Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 498 z późn. zm. (dalej: p.u.); szerzej A. Jakubecki (w:) A. Jakubecki, F. Zedler (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Warszawa 2010, s. 333–358.

7 Szerzej R. Adamus, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, 2019, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrrgiztimboobqxlruqa3tsnjrgyqy> (dostęp 15.12.2020).

8 Zob. P. Janda, *Wpływ ogłoszenia upadłości na toczący się proces cywilny – wybrane zagadnienia*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 4, s. 65; A. Jakubecki, *Ogłoszenie upadłości strony procesy cywilnego – uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 7–8, s. 31.

9 Podobnie P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*; odmiennie A. Machowska, *Pozew w postępowaniu cywilnym...*

10 Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 z późn. zm.

11 Porównaj wyrok SN z 29.09.1967 r., I CR 100/67, OSNC Nr 7/1968, poz. 121; uchwałę tego Sądu z 30.03.1992 r., III CZP22/92, OSNC Nr 11/1992, poz. 188; uchwałę z 25.8.1994 r., I PZP 33/94, OSNP Nr 10/1994, poz. 161, a także wyrok z 6.8.1998 r., I PKN 247/98, OSNP Nr 17/1999, poz. 544; A. Machowska, *Pozew w postępowaniu cywilnym...*

12 P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*

przepis definiuje pojęcie sprawy cywilnej i drogi sądowej jest jednoznaczna¹³. Sprawa ta jest sprawą cywilną, która podlega rozpoznaniu przez sąd powszechny a nie inny organ rozsządowy. Sędzia – komisarz bowiem ma uprawnienia sądu, które są mu przyznane w trybie art. 154 p.u. Jest on zatem właściwy do procedowania w tym zakresie i jemu sprawa winna zostać przez inny sąd przekazana w trybie art. 200 § 14 k.p.c.¹⁴

Inną sytuacją procesową – najczęstszą – jest stan faktyczny, w którym pozew został złożony przez powoda w stosunku do dłużnika, który na datę jego złożenia nie miał ogłoszonej upadłości. Upadłość pozwanego została ogłoszona przez sąd upadłościowy w toku postępowania sądowego. Wówczas zachodzi sytuacja procesowa przewidziana treścią art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. i sąd ma obowiązek zawiesić postępowanie sądowe i zgodnie z art. 174 § 3 k.p.c. wezwać do udziału w sprawie syndyka¹⁵. Wskazana norma prawna jest zatem odpowiedzią na treść powołanego wyżej art. 144 p.u., który stanowi, że po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe mogą toczyć się wyłącznie z udziałem syndyka.

Warto jednocześnie przypomnieć, że gdyby sąd wydał orzeczenie nie mając jeszcze wiedzy, że ogłoszono już upadłość pozwanego, to orzeczenie takie stosownie do treści art. 174 § 2 k.p.c. winno zostać uchylone¹⁶. Z punktu widzenia jednak użyteczności procedury cywilnej istotnym dla strony jest moment doręczenia orzeczenia, gdyż od tego momentu bieżąca skutki procesowe, np.: termin do jego zaskarżenia. Słusznie więc czasami sądy nie uchylają wydanych w tym okresie orzeczeń, a jedynie naprawiają ewentualne błędy związane z ich wadliwym procesowo doręczeniem.

Po zawieszeniu postępowania sądowego i wezwaniu do udziału syndyka, którego udział nie jest uzależniony

od jego jakiegokolwiek zgody, sąd powinien rozważyć, czy postępowanie sądowe ma się toczyć¹⁷. W nowym stanie prawnym wskazano, że sąd nie podejmuje zawieszono w tym trybie postępowania do czasu, gdy nie zostanie „wyczerpany tryb” przewidziany ustawą Prawo upadłościowe¹⁸. Dość ogólne stwierdzenie i budzące wiele wątpliwości interpretacyjnych¹⁹. Stosownie bowiem do treści art. 180 § 1 pkt 5b k.p.c. podjęcie postępowania sądowego powinno nastąpić po ustaleniu osoby syndyka, ale nie w sytuacji, o której mowa w treści art. 145 p.u., który stanowi, że postępowanie sądowe w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności²⁰. Tym samym sąd winien monitorować sytuację w postępowaniu upadłościowym i ustalić, czy tożsama wierzytelność, której dotyczy przedmiotowe postępowanie została ujęta na liście wierzytelności czy też nie²¹.

Wątpliwe jednak jest to, czy sam moment zatwierdzenia listy wierzytelności przesądza o tym fakcie. Skoro wierzyciel nie dokonał zgłoszenia i nie została wierzytelność ta ujęta na zatwierdzonej już liście wierzytelności, to czy oznacza to, że został wyczerpany tryb określony ustawą, który sugerowałby podjęcie zawieszono postępowania i wydanie rozstrzygnięcia.

17 Porównaj A. Hrycaj, *Podjęcie postępowania cywilnego dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości zawieszono wskutek ogłoszenia upadłości pozwanego*, „Monitor Prawa Handlowego” 2016, nr 1; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvhaydkmroobqxlrvq4tmszgezq#srodty2> (dostęp 15.12.2020).

18 Szerzej na temat „trybu wyczerpania ustawą” P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*; P. Janda, *Prawo upadłościowe...*, s. 385; M.J. Zieliński, *O wymogu „wyczerpania trybu określonego ustawą” w rozumieniu art. 145 ust. 1 Prawa upadłościowego*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 24; A. Hrycaj, *Podjęcie postępowania cywilnego...*; A. Jakubecki (w:) A. Jakubecki, F. Zedler (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 358–364.

19 Szerzej A. Machowska, *Pozew w postępowaniu cywilnym...*

20 Podobnie R. Adamus, *Prawo upadłościowe...*

21 Podobnie P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*

13 Podobnie P. Feliga, *Pozew o zapłatę jako zgłoszenie wierzytelności do masy upadłości – glosa – II CSK 404/15*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 2, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damjygzitqny#> (dostęp 15.12.2020).

14 Podobnie postanowienie SN z 22.04.2016 r., II CSK 404/15, Legalis.

15 Zob. P. Janda, *Prawo upadłościowe...*, s. 382.

16 Podobnie R. Adamus, *Prawo upadłościowe...*

Nie należy bowiem zapominać o tym, że wierzytelność może zostać również zgłoszona na uzupełniającej liście wierzytelności, o czym przesądza art. 253 ust. 1 p.u.: po upływie terminu wyznaczonego do zgłaszania wierzytelności syndyk uzupełnia listę wierzytelności w miarę zgłaszania wierzytelności. Wyłącznie zgodnie z treścią art. 252 ust. 2 p.u. tylko, gdy wierzytelność zgłoszona po zatwierdzeniu ostatecznego planu podziału funduszków masy upadłości, pozostawia się ją bez rozpoznania.

również uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2019 r. (sygn. akt III CZP 55/18), lecz faktycznie wierzyciel tytułu egzekucyjnego w tym momencie nie uzyskuje, gdyż postępowanie upadłościowe nie zostało zakończone. W sytuacji odmowy zaś uznania wierzytelności na liście wierzytelności przez syndyka lub braku zgłoszenia jej przez wierzyciela w postępowaniu upadłościowym, winniśmy rozważyć z kolei dalsze procedowanie i prowadzenie postępowania sądowego z udziałem syndyka. Nie mamy jednak pewności, czy

W razie odmowy uznania wierzytelności na liście wierzytelności przez syndyka lub braku zgłoszenia jej przez wierzyciela w postępowaniu upadłościowym nie powinniśmy podejmować postępowania sądowego aż do czasu zakończenia postępowania upadłościowego.

Postanowienie o zatwierdzeniu listy wierzytelności nie jest postanowieniem kończącym i wobec treści art. 359 § 1 k.p.c. może również ulec uchyleniu z uwagi na zmianę okoliczności sprawy, co faktycznie burzy nam stabilną sytuację procesową zatwierdzenia listy wierzytelności i zakończenia czynności procesowych w przedmiocie interesującej nas wierzytelności. Wątpliwości więc z uwagi na powyższe rodzi kwestia, kiedy tak naprawdę mamy do czynienia z wyczerpaniem trybu przewidzianego ustawą, na który wskazuje ustawodawca, skoro nawet po zatwierdzeniu listy wierzytelności mogą w postępowaniu upadłościowym wydarzyć się sytuacje procesowe, mające wpływ na naszą ocenę stanu faktycznego²².

Po zatwierdzeniu listy wierzytelności, na której została ujęta wierzytelność, w stosunku do której prowadzimy postępowanie sądowe, powinniśmy rozważyć umorzenie postępowania²³, na co wskazuje

wierzyciel nie dokona spóźnionego zgłoszenia wierzytelności do masy upadłości. Sensowne jest przyjęcie, że we wskazanej sytuacji procesowej tak naprawdę nie powinniśmy podejmować postępowania sądowego aż do czasu zakończenia postępowania upadłościowego. Ten moment przesądziłby nam jednoznacznie o stanie procesu. Innym dobrym rozwiązaniem jest procesowe „zapytanie” powoda, czy w sytuacji, gdy jego wierzytelność została uznana na zatwierdzonej liście wierzytelności, nadal podtrzymuje powództwo. W przypadku odpowiedzi negatywnej oznaczałoby to, że powód cofał pozew i mielibyśmy podstawę prawną do umorzenia postępowania sądowego.

3. Wpływ postępowania upadłościowego na toczące się postępowanie sądowe – upadłość konsumencka

Wskazane powyżej zasady związane z ogłoszeniem upadłości pozwanego mają przede wszystkim zastosowanie wtedy, gdy ogłoszono upadłość przedsiębiorcy. Ostatnia nowelizacja przepisów ustawy Prawo upadłościowe, która w dość istotny zmieniała przepisy doty-

22 Por. M.J. Zieliński, *O wymogu „wyczerpania trybu określonego ustawą”...*

23 Podobnie P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*

czące upadłości konsumenckiej i dokonała zmiany jej modelu, nie pozostała również bez wpływu na postępowania sądowe²⁴.

Identycznie, jak w przypadku upadłości przedsiębiorcy, należy w tym zakresie rozważyć dwie sytuacje procesowe, a mianowicie ogłoszenie upadłości pozwanego jeszcze przed datą złożenia w stosunku do niego pozwu oraz ogłoszenie upadłości pozwanego w toku postępowania sądowego. W przypadku postępowania upadłościowego prowadzonego w stosunku do osoby fizycznej, nieprowadzącej działalności gospodarczej, odmiennie powinny być oceniane one przez przepisy prawa procesowego niż w przypadku upadłego przedsiębiorcy.

Nowelizacja przepisów prawa upadłościowego w zakresie upadłości konsumenckiej przewidziała dwa sposoby prowadzenia tego postępowania. Przede wszystkim postępowanie upadłościowe może być prowadzone jak dotychczas przez sędziego – komisarza. Zgodnie z wolą ustawodawcy ma być to teraz wyjątek od ogólnej zasady dotyczący wyłącznie „skomplikowanych” postępowań upadłościowych. Drugi tryb prowadzenia postępowania upadłościowego konsumenta to prowadzenie go w sposób nazwijmy „uproszczony”, bez powoływania w postępowaniu upadłościowym sędziego – komisarza, a poprzez powierzenie wszystkich czynności syndykowi, którego zadaniem ma być nadzorowanie i finalne przeprowadzenie całego postępowania upadłościowego konsumenta²⁵. Dwa wskazane tryby w sposób zasadniczy determinują czynności procesowe, jakie winny być podejmowane w toku prowadzonego postępowania sądowego.

W pierwszej kolejności rozważmy jednak stan faktyczny, gdy doszło do ogłoszenia upadłości dłużnika – konsumenta, a następnie powód po ogłoszeniu upadłości, nie mając tej świadomości, złożył pozew przeciwko

upadłemu. Oczywiście konsekwencją takiego działania winno być uznanie, że postępowanie sądowe nie jest aktualnie właściwą drogą do dochodzenia swoich należności przez wierzyciela upadłego, a powinien on dokonać zgłoszenia wierzyciela upadłego do masy upadłości. W sytuacji, gdybyśmy mieli do czynienia z upadłym przedsiębiorcą zasadne byłoby aktywowanie reguł procesowych wskazanych powyżej i przekazanie pozwu sędziemu – komisarzowi jako właściwemu do procedowania ze sprawą w celu uwzględnienia na liście wierzycieli zgłoszonej wierzyciela upadłego i dokonania wypłaty środków w ramach planu podziału, względnie dokonania odmowy uznania zgłaszanej wierzyciela upadłego.

Wskazany sposób procedowania powinien być również identyczny w sytuacji, gdy prowadzone jest postępowanie w stosunku do upadłego – konsumenta, ale postępowanie upadłościowe konsumenta nie jest prowadzone we wskazanym wyżej trybie uproszonym, a w postępowaniu, w którym powoływany jest sędzia – komisarz. Wówczas nie mamy wątpliwości, co do tego, że pozew jako zgłoszenie wierzyciela upadłego powinien być przekazany sędziemu – komisarzowi²⁶. Sędzia – komisarz ma bowiem uprawnienia sądu i jest właściwy do nadzorowania tego postępowania.

Stan faktyczny ulega jednak innej ocenie, gdy postępowanie upadłościowe konsumenta jest prowadzone bez udziału sędziego – komisarza, w tzw. trybie uproszonym, i który to sposób prowadzenia postępowania ma być aktualnie wedle woli ustawodawcy regułą. Pojawia się problem w ustaleniu, czy w ogóle mamy do czynienia z dopuszczalnością drogi sądowej, gdyż faktycznie postępowanie nie jest prowadzone przez sąd. Wszystkie czynności dokonywane są przez syndyka, który to nie korzysta tak jak sędzia – komisarz z uprawnień sądu.

W konsekwencji powyższego należałoby przyjąć, że skoro postępowanie nie należy do sądu, to zachodzi okoliczność wskazana w treści art. 199 § 1 pkt 1 KPC i wówczas złożony pozew po ogłoszeniu upadłości powinien podlegać odrzuceniu. Brak jest podstaw do uznania, że sąd mógłby ten pozew przekazać syndykowi jako właściwemu podmiotowi do jego prowadzenia, gdyż należałoby go traktować podobnie jako organ administracyjny, któremu to pozwu się nie przekazuje.

24 Zob. G. Kozub, *Przegląd najważniejszych zmian w zakresie upadłości konsumenckiej przyjętych ustawą z 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw*, „Doradca restrukturyzacyjny” 2019, nr 18(4), s. 39.

25 Szerzej A. Machowska, *Zmiany w prawie upadłościowym wprowadzone ustawą z 30.8.2019 r. – cz. 2*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 6, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvgeytsoa> (dostęp 15.12.2020).

26 Podobnie P. Feliga, *Pozew o zapłatę...*

Niemniej jednak w treści postanowienia o odrzuceniu pozwu, jeżeli wniosek o jego sporządzenie zostanie w ogóle złożony, uzasadnione wydaje się stanowisko, że należy wskazać podmiot kompetentny do prowadzenia postępowania a zatem syndyka. Dla wierzyciela oznacza to, że samodzielnie, gdy błędnie skierował pozew do sądu, nie mając wiedzy i świadomości tego, że postępowanie sądowe w stosunku do upadłego nie może być aktualnie prowadzone, powinien sporządzić zgłoszenie wierzytelności i takiego zgłoszenia wierzytelności w trybie art. 242 PU dokonać, kierując je oczywiście do syndyka.

W aktualnym brzmieniu przepisów Prawa upadłościowego – po dokonanej w marcu 2020 r. nowelizacji – takie stanowisko jest uprawnione. Z jednej strony odpowiada ono treści przepisom prawa upadłościowego, a z drugiej strony jest zgodne z zasadami postępowania cywilnego.

Wypada jednak wskazać, że celem ustawodawcy było przekazanie upadłości konsumenckiej syndykowi, a zatem przyjęcie podobnej konstrukcji jak w przypadku komorników, którzy w całości prowadzą postępowanie egzekucyjne, a sąd jedynie ich nadzoruje. Postępowanie upadłościowe prowadzone zaś w stosunku do konsumentów przez syndyków jest również formą egzekucji, ale tej o charakterze uniwersalnym.

Niemniej jednak obraz oceny przepisów prawa procesowego może nam się zmienić, gdy wskażemy, że w postępowaniu upadłości konsumenckiej „uproszczonej” nie sporządza się listy wierzytelności. Tym samym nie powstaje tytuł egzekucyjny. Zasadne jest więc postawienie pytania, czy tak naprawdę ustawodawca nie chciał, aby postępowanie sądowe nie było prowadzone jednocześnie z postępowaniem upadłościowym. Nie ma bowiem zagrożenia „zdublowania” tytułów egzekucyjnych. Zostawmy jednak te rozważania na chwilę.

Dużo wątpliwości mogą budzić zaś nowe przepisy dotyczące upadłości konsumenckiej w relacji do postępowania sądowego w sytuacji, gdy do ogłoszenia upadłości pozwanego doszło w trakcie prowadzonego już procesu. Możemy również mówić o dwóch ocenach takiej sytuacji, uzależnionych od tego, czy postępowanie upadłościowe konsumenta prowadzone jest przez sędziego – komisarza, czy też w całości przez syndyka w trybie uproszczony. Sposób stosowania przepisów w tym zakresie również będzie odmienny.

Zauważyć bowiem należy, że w nowym stanie prawnym ustawodawca wprowadził regulację, że zgodnie z art. 491¹ p.u. w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości sąd może postanowić, że postępowanie upadłościowe wobec osób, o których mowa w ust. 1 (a zatem wobec osób fizycznych, których upadłości nie można ogłosić zgodnie z przepisami działu II tytułu I części pierwszej), będzie prowadzone zgodnie z przepisami części pierwszej, jeżeli jest to uzasadnione znacznym rozmiarem majątku dłużnika, znaczną liczbą wierzycieli lub innymi uzasadnionymi przewidywaniami co do zwiększonego stopnia skomplikowania postępowania.

W konsekwencji uznać zatem należy, że nowy model upadłości konsumenckiej opiera się na prowadzeniu postępowania upadłościowego w „trybie uproszczonym” bez udziału sędziego – komisarza, a wyjątkowo z uwagi na przewidywany stopień skomplikowania postępowania, postępowanie to może być prowadzone z udziałem sędziego – komisarza. Dla przedmiotowy rozważań zatem, gdy do ogłoszenia upadłości pozwanego – konsumenta dochodzi w toku prowadzonego już postępowania, kluczowe znaczenie ma treść art. 491² ust. 1 PU, gdzie wskazano, że w sprawach nieuregulowanych w niniejszym tytule przepisy o postępowaniu upadłościowym stosuje się odpowiednio, z tym że przepisów art. 21, art. 25, art. 145, art. 151–155, art. 163, art. 164, art. 168 ust. 1-3 i 5, art. 176 ust. 2, art. 244, art. 245, art. 253–264, art. 307 ust. 1, art. 337–339, art. 343 ust. 1a, art. 346 ust. 2 i art. 347–356 oraz art. 358–366 nie stosuje się²⁷. Ustawodawca zatem wyraźnie wyłączył spod możliwości stosowania art. 145 p.u.

W pierwszej kolejności wypada jednak wskazać na regulację art. 144 PU, który stanowi, że po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu. Konsekwencją powyższego

27 Szerzej A. Witosz, *Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej* (w:) A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego*. Tom 6, 2020, Legalis, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrtha4tamzomfrxiirgt4ytkmrxga3tcltqmfyc4nbxhezdomjtha> (dostęp 15.12.2020).

jest przyjęcie koncepcji, że po ogłoszeniu upadłości w postępowaniu sądowym ma się pojawić po stronie pozwanego jego syndyk, przeciwko to któremu będzie prowadzić się postępowanie sądowe.

Powyższa regulacja jest spójna z treścią art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., który przesądza o tym, że sąd ma obowiązek zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości, masy układowej lub masy sanacyjnej i ogłoszono upadłość lub wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe albo ustanowiono zarządcę w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Stan zawieszenia procesowego winien

W konsekwencji, mając na uwadze powyższe rozważania i stanowisko Sądu Najwyższego, należałoby po uznaniu wierzytelności na liście wierzytelności (względnie stwierdzeniu zakończenia postępowania upadłościowego, kiedy powstanie tytuł egzekucyjny) umorzyć postępowanie sądowe tak, aby nie dopuścić do zdublowania tytułów egzekucyjnych dotyczących tej samej wierzytelności.

W aktualnym stanie prawnym ustawodawca w przypadku upadłości konsumenckiej wyraźnie wyłączył zastosowanie art. 145 p.u. Przepis ten stanowi, jak wskazano powyżej, że postępowanie sądowe, admi-

Mając na uwadze rozważania i stanowisko Sądu Najwyższego, należałoby po uznaniu wierzytelności na liście wierzytelności – względnie stwierdzeniu zakończenia postępowania upadłościowego, kiedy powstanie tytuł egzekucyjny – umorzyć postępowanie sądowe tak, aby nie dopuścić do zdublowania tytułów egzekucyjnych dotyczących tej samej wierzytelności.

trwać do czasu ustalenia osoby syndyka i podjęcia postępowania z jego udziałem (art. 180 § 1 pkt 5b k.p.c.)²⁸. Niemniej jednak dotychczas sąd nie mógł podjąć zawieszono postępowania do czasu, gdy po wyczerpaniu trybu określonego ustawą Prawo upadłościowe, wierzytelność, której dotyczy postępowanie, nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności²⁹.

nistracyjne lub sądownoadministracyjne w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności.

28 Szerzej na temat zawieszenia postępowania sądowego S. Gurgul, *Jasne i niejasne oblicza Prawa upadłościowego i naprawczego po nowelizacji z 6.03.2009 r. – cz. III*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 6, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogy2tanbtgu2tc> (dostęp 15.12.2020).

29 Szerzej P. Feliga, *Wpływ ogłoszenia upadłości na cywilne postępowanie sądowe, przed sądem polubownym, admini-*

stracyjne i sądownoadministracyjne (procesowe skutki ogłoszenia upadłości) (w:), A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe...*, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrtha4tamzomfrxiltg4ytkmrxga3tcltqmfyc4nbxhezdknjygy> (dostęp 15.12.2020).

Poddając analizie przepisy prawa należy zatem dojść do wniosku, że skoro art. 145 p.u. nie stosujemy, to zawieszono postępowanie na skutek ogłoszenia upadłości pozwanego w toku postępowania sądowego po ustaleniu osoby syndyka może być podjęte i toczyć się z udziałem syndyka³⁰. Przyjęte rozwiązanie prawne jest spójne z całą koncepcją nowego postępowania upadłościowego.

W przypadku prowadzenia postępowania upadłościowego w trybie uproszczonym wyłączono również ze stosowania inne przepisy, a w szczególności całą grupę przepisów dotyczących listy wierzytelności i planu podziału (art. 244, art. 245, art. 253-264, art. 337-339, art. 347-356 PU). Tym samym w toku tego postępowania wierzyciele zgłaszają swoje wierzytelności, ale nie są one wciągane na listę wierzytelności, gdyż ta w ogóle nie jest sporządzana. Syndyk ma bowiem obowiązek złożenia projektu planu spłaty wierzycieli, przeprowadzenia likwidacji składników majątkowych, a następnie sąd upadłościowy stosownie do treści art. 491¹⁵ PU postanowieniem ustala plan spłaty wierzycieli, w którym wymienia wierzycieli uczestniczących w planie spłaty; dokonuje podziału funduszy masy upadłości pomiędzy wierzycieli uczestniczących w planie spłaty, jeżeli w postępowaniu zgromadzono fundusze masy upadłości; ustala, czy upadły doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa oraz określa, w jakim zakresie i okresie, nie dłuższym niż trzydzieści sześć miesięcy, upadły jest obowiązany spłacać zobowiązania, które w postępowaniu upadłościowym prowadzonym zgodnie z przepisami części pierwszej zostałyby uznane na liście wierzytelności, oraz jaka część zobowiązań upadłego powstałych przed dniem ogłoszenia upadłości zostanie umorzona po wykonaniu planu spłaty wierzycieli.

A zatem w postępowaniu tym nie powstaje tytuł egzekucyjny stosownie do treści art. 264 PU, gdyż

przepis ten nie ma zastosowania. Nie zachodzi zatem obawa, że dojdzie do zdublowania tytułów egzekucyjnych, które powstałyby w przypadku jednoczesnego prowadzenia postępowania upadłościowego i postępowania sądowego, jak to jest chociażby w przypadku upadłości przedsiębiorcy. Wreszcie więc należy wskazać, że postępowanie sądowe zawieszono na skutek ogłoszenia upadłości pozwanego konsumenta będzie zawieszono przez sąd z urzędu, ale jednocześnie od razu podjęte z udziałem syndyka i nadal prowadzone.

Dla powoda oznacza to, że może on wziąć udział w postępowaniu upadłościowym i próbować w ramach ustalanego planu spłaty zaspokajać swoje roszczenia, ale jednocześnie nie pozbawia go to możliwości uzyskania tytułu egzekucyjnego na wypadek, gdyby postępowanie upadłościowe konsumenta zakończyło się dla niego fiaskiem. Finalnie bowiem stosownie do treści art. 491²¹ ust. 1 PU po wykonaniu przez upadłego obowiązków określonych w planie spłaty wierzycieli sąd wydaje postanowienie o stwierdzeniu wykonania planu spłaty wierzycieli i umorzeniu zobowiązań upadłego powstałych przed dniem ogłoszenia upadłości i niewykonanych w wyniku realizacji planu spłaty wierzycieli. Wierzyciel więc nawet, gdyby uzyskał tytuł egzekucyjny w postępowaniu sądowym, to w trakcie wykonywania planu spłaty przez upadłego nie będzie on mógł prowadzić w stosunku do niego postępowania egzekucyjnego, gdyż zakaz wynika z treści art. 491¹⁵ ust. 6 PU³¹, zaś po wykonaniu planu spłaty i umorzeniu zobowiązań upadłego przez sąd upadłościowy, zakaz prowadzenia postępowania egzekucyjnego, co do wierzytelności, która uległa umorzeniu, a co do której wierzyciel dysponuje uzyskanym w toku postępowania sądowego tytułem egzekucyjnym, będzie konsekwencją regulacji art. 491²¹ ust. 3 PU. Po wydaniu postanowienia o stwierdzeniu wykonania planu spłaty wierzycieli i umorzeniu zobowiązań upadłego niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności powstałej przed dniem ustalenia planu spłaty wierzycieli (poza wyjątkami wskazanymi w ustawie)³².

30 Podobnie P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrugeydooboobqalrvq4tsnjrguzq> (dostęp 15.12.2020); S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvhaydkmroobqalrvq4tsnjrguzq> (dostęp 15.12.2020).

31 Zob. J. Stempień, *Wpływ postępowania upadłościowego...*

32 Na temat zakazu prowadzenia postępowania egzekucyjnego J. Stempień, *Wpływ postępowania upadłościowego oraz postępowania restrukturyzacyjnych na postępowanie*

Powyższa analiza przepisów prawa może zatem zmieniać ocenę sytuacji w kontekście wszczęcia postępowania sądowego, gdy została już ogłoszona upadłość dłużnika. Stanowisko wyartykułowane wcześniej sprowadzało się do twierdzenia, że skoro w momencie ogłoszenia upadłości konsumenta właściwą drogą do dochodzenia swoich praw ma być postępowanie upadłościowe prowadzone przez syndyka, to wówczas powinniśmy odrzucić złożony pozew na podstawie

ckiej tytuł egzekucyjny nie powstaje. Finalnie zatem należy rozważyć, czy jest w ogóle podstawa prawna dla odmówienia powodowi prowadzenia postępowania sądowego w sytuacji, gdy została ogłoszona już upadłość pozwanego. Wydaje się, że raczej nie. Postępowanie sądowe winno być prowadzone aż do uzyskania przez powoda wyroku. Gdyby jednak w toku tego postępowania wcześniej nastąpiło wydanie przez sąd upadłościowy prawomocnego postanowienia o stwier-

Postępowanie sądowe winno być prowadzone aż do uzyskania przez powoda wyroku.

art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. Ustalając jednak, że w postępowaniu upadłości konsumentkiej prowadzonym w trybie uproszczonym nie powstaje tytuł egzekucyjny, gdyż nie jest sporządzana lista wierzytelności³³, to odrzucając pozew w postępowaniu sądowym zamykamy wierzycielowi (powodowi) możliwość uzyskania takiego tytułu. W sytuacji, gdyby nie został zaspokojony w toku postępowania upadłościowego w ramach planu spłaty, a plan ten byłby uchylony na skutek niewykonania go przez dłużnika i w efekcie zobowiązania nie uległyby umorzeniu, to powód nie miałby tytułu egzekucyjnego, na podstawie którego mógłby prowadzić postępowanie egzekucyjne.

Takie stanowisko jest dość radykalne i wysoce krzywdzące dla wierzyciela. Wątpliwe jest jednocześnie uznanie, że postępowanie sądowe nie może toczyć się, bo zachodzi przypadek, o którym mowa w treści art. 199 § 1 ust. 2 k.p.c., że sprawa pomiędzy tymi samymi stronami o to samo roszczenie jest już w toku, gdyż w postępowaniu upadłości konsumenten-

ckiej tytuł egzekucyjny nie powstaje. Finalnie zatem należy rozważyć, czy jest w ogóle podstawa prawna dla odmówienia powodowi prowadzenia postępowania sądowego w sytuacji, gdy została ogłoszona już upadłość pozwanego. Wydaje się, że raczej nie. Postępowanie sądowe winno być prowadzone aż do uzyskania przez powoda wyroku. Gdyby jednak w toku tego postępowania wcześniej nastąpiło wydanie przez sąd upadłościowy prawomocnego postanowienia o stwier-

dzeniu wykonania planu spłaty wierzycieli i umorzeniu zobowiązań upadłego również tych, które objęte są postępowaniem sądowym, to wówczas sąd winien uznać, że wierzytelność nie istnieje a zatem brak jest roszczenia i w konsekwencji oddalić powództwo. Dobra praktyką jest z pewnością wcześniejsze procesowe „zapytanie” powoda, czy podtrzymuje powództwo, czy też może na skutego umorzenia zobowiązania objętego pozvem cofa ten pozew. Przy akceptacji powoda należałoby umorzyć postępowanie.

Nie należy jednak zapominać o tym, że gdy sąd zdecydował się na prowadzenie postępowania sądowego, co do wierzytelności objętej masą upadłości, w stosunku do pozwanego, gdy już została ogłoszona jego upadłość, to postępowanie takie powinno być prowadzone konsekwentnie przeciwko syndykowi. Wskazując więc w pozwie upadłego, sąd winien zasugerować powodowi, że strona została oznaczona w sposób niewłaściwy. Przy upierającym się stanowisku powoda, że pozwanym ma być nadal upadły a nie syndyk, do rozważenia pozostaje kwestia, czy w danym przypadku sąd nie powinien oddalić powództwa na skutek braku legitymacji procesowej pozwanego. W tym zakresie bowiem art. 144 p.u. nie został wyłączony ze stosowania.

4. Wnioski

Poczynione rozważania w kontekście postępowania upadłościowego osoby fizycznej, nieprowadzącej działalności gospodarczej i wpływu tego postępowania na

egzekucyjne, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2016, nr 7, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damjxgm4dqni> (dostęp 15.12.2020).

33 Szerzej M. Gajdzińska-Sudomir, *Nowelizacja postępowania upadłościowego – zagadnienia wybrane*, Monitor Prawa Handlowego” 2020, nr 2, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrww43dcmi> (dostęp 15.12.2020).

inne toczące się postępowania sądowe prowadzą, więc do wniosku, że w sytuacji, gdy postępowanie to prowadzone jest przez syndyka w trybie uproszczonym, to w zasadzie pozostaje bez wpływu na prowadzenie postępowania sądowego.

Niemniej jednak należy wskazać, że w każdym z przypadków, czy do ogłoszenia upadłości pozwanego doszło w toku postępowania sądowego, czy też już przed jego wszczęciem, to postępowanie to powinno być prowadzone zgodnie z treścią art. 144 PU przeciwko syndykowi. Tytuł egzekucyjny, jaki powstanie po zakończeniu postępowania upadłościowego, co prawda będzie tytułem egzekucyjnym przeciwko syndykowi, ale nie możemy zapominać o treści regulacji art. 144 ust. 2 PU, która stanowi, że postępowania sądowe syndyk prowadzi na rzecz upadłego, choć w imieniu własnym. Finalnie więc będą podstawy do wszczęcia egzekucji przeciwko upadłemu (wówczas już zwykłemu dłużnikowi), jeżeli wierzycelność nie zostanie umorzona w postępowaniu upadłościowym.

Regulacje dotyczące upadłości konsumenckiej i prowadzonego obok postępowania sądowego zawsze stwarzają w praktyce uzasadnione problemy w jego stosowaniu. Zasadne byłoby więc wypracowanie takiego modelu procesowego, który pozwałaby na prowadzenie jednego postępowania dotyczącego tej samej wierzycelności. Nie możemy bowiem w tym zakresie zapominać o interesie przede wszystkim wierzyciela w uzyskaniu zaspokojenia wierzycelności.

Wprowadzenie takiej regulacji nie będzie również możliwe, gdy nie zaczną sprawnie funkcjonować elektroniczny rejestr upadłości i nastąpi szybki przepływ informacji pomiędzy sądami, co do tego, czy zostało w ogóle wdrożone postępowanie upadłościowe dla pozwanego. Aktualnie bowiem wielokrotnie zdarza się, że sąd prowadzi postępowanie sądowe, nie mając jednocześnie wiedzy o ogłoszeniu upadłości pozwanego. Należy zatem poczekać na sprawne narzędzie informatyczne zapewniające sądowi wiedzę odnośnie etapów postępowania upadłościowego, a następnie zmienić, choć już wielokrotnie nowelizowane w tym zakresie, przepisy prawa tak, aby postępowanie upadłościowe dla sądów, które prowadzą postępowania sądowe, nie było już „procesową zagadką”.

Bibliografia

- Adamus R., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, 2019, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrrgiztimboobqxlruqa3tsnjrgyq> (dostęp 15.12.2020).
- Feliga P., *Pozew o zapłatę jako zgłoszenie wierzycelności do masy upadłości – glosa – II CSK 404/15*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 2, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damjygzitqny#> (dostęp 15.12.2020).
- Feliga P., *Wpływ ogłoszenia upadłości na cywilne postępowania sądowe, przed sądem polubownym, administracyjne i sądownoadministracyjne (procesowe skutki ogłoszenia upadłości)* (w:) A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego*, t. 6, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrtha4tamzomfrxiltg4ytkmrxga3tcltqmfyc4nbxhezdknjygy> (dostęp 15.12.2020).
- Gajdzińska-Sudomir M., *Nowelizacja postępowania upadłościowego – zagadnienia wybrane*, „Monitor Prawa Handlowego” 2020, nr 2, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrwg43dcmi> (dostęp 15.12.2020).
- Gurgul S., *Jasne i niejasne oblicza Prawa upadłościowego i naprawczego po nowelizacji z 6.03.2009 r. – cz. III*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 6, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogy2tanbtgu2tc> (dostęp 15.12.2020).
- Gurgul S., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvhaydkmroobqxlrvqg4tsmzxgezq#srodty2> (dostęp 15.12.2020).
- Gurgul S., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvhaydkmroobqxlrvqg4tsnjrguzq> (dostęp 15.12.2020).
- Hrycaj A., *Podjęcie postępowania cywilnego dotyczącego wierzycelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości zawieszonego wskutek ogłoszenia upadłości pozwanego*, „Monitor Prawa Handlowego” 2016, nr 1.
- Jakubecki A. (w:) A. Jakubecki, F. Zedler (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Warszawa 2010, s. 333–358.
- Jakubecki A., *Ogłoszenie upadłości strony procesu cywilnego – uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 7–8, s. 31.
- Janda P., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Janda P., *Wpływ ogłoszenia upadłości na toczący się proces cywilny – wybrane zagadnienia*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 4.
- Kozub G., *Przegląd najważniejszych zmian w zakresie upadłości konsumenckiej przyjętych ustawą z 30 sierpnia 2019 r. o zmia-*

- nie ustawy – Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw, „Doradca restrukturyzacyjny” 2019, nr 18(4).
- Machowska A., *Pozew w postępowaniu cywilnym po ogłoszeniu upadłości pozwanego*, „Monitor Prawniczy” 2017, nr 20.
- Machowska A., *Zmiany w prawie upadłościowym wprowadzone ustawą z 30.08.2019 r. – cz. 2*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 6, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrvgeytsoa> (dostęp 15.12.2020).
- Stempień J., *Wpływ postępowania upadłościowego oraz postępowań restrukturyzacyjnych na postępowanie egzekucyjne*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2016, nr 7, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damjxgm4dqni> (dostęp 15.12.2020).
- Witosz A., *Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w:) A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego*, t. 6, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrtha4tamzomfrxilrtg4ytkmrxtga3tcltqmfyc4nbxhezdo mjtha> (dostęp 15.12.2020).
- Wrzaszcz P., *Lista wierzytelności a umorzenie postępowania sądowego. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. akt III CZP 55/18*, „Studia Prawnicze KUL” 2019, nr 2 (78), s. 330–337.
- Zieliński M.J., *O wymogu „wyczerpania trybu określonego ustawą” w rozumieniu art. 145 ust. 1 Prawa upadłościowego*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 24.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020.